

Ο νέος Οδυσσέας: η Πύλη του Ελληνικού Πολιτισμού στο Διαδίκτυο (μέρος Α΄)

Μια δυναμική ανανέωσης χαρακτηρίζει τις δράσεις που εξήγγειλε πρόσφατα το Υπουργείο Πολιτισμού με σκοπό την αναδιοργάνωση της παρουσίας του στο Διαδίκτυο. Πλουσιότερο περιεχόμενο από την πολιτισμική κληρονομιά αλλά και τη σύγχρονη καλλιτεχνική δημιουργία, νέες υπηρεσίες ενημέρωσης, επικοινωνίας και ψυχαγωγίας, και ταυτόχρονα αναδιάρθρωση και εκσυγχρονισμός της παρουσίασης, έχουν στόχο την αποτελεσματικότερη ανάδειξη και προβολή του ελληνικού πολιτισμού. Ταυτόχρονα, οι δράσεις αυτές δείχνουν με σαφήνεια τη σημασία που δίνει το σύγχρονο ελληνικό Υπουργείο Πολιτισμού στο μέσο αυτό για την επικοινωνιακή του πολιτική, καθιστώντας το «εργαλείο επικοινωνίας του Υπουργείου Πολιτισμού με τον υπόλοιπο κόσμο» (σύμφωνα με τις πρόσφατες δηλώσεις του Υπουργού Πολιτισμού, κ. Γιώργου Βουλγαράκη, δελτίο Τύπου, 19.4.2007, www.yppo.gr/2/g22.jsp?obj_id=7210, και www.in.gr/news/article.asp?lngEntityID=795789). Στο πλαίσιο αυτής της προσπάθειας, εγκαινιάστηκε στις 19 Απριλίου η ανανεωμένη και αναβαθμισμένη έκδοση του Οδυσσέα, που αποτελεί το θέμα αυτής της παρουσίασης (odysseus.culture.gr).

Ο εκσυγχρονισμός του Οδυσσέα

Ο Οδυσσέας, το εθνικό σύστημα πληροφόρησης για τα μουσεία, τα μνημεία και τους αρχαιολογικούς χώρους της Ελλάδας, που υλοποίησε το Υπουργείο Πολιτισμού σε συνεργασία με το Εργαστήριο Πληροφοριακών Συστημάτων Υψηλών Επιδόσεων του Πανεπιστημίου Πατρών (www.hpclab.ceid.upatras.gr/home.php?action=projects_details&id=13&language=1), πρωτολειτούργησε το 1995. Στο διάστημα αυτό, ο απλός και εύχρηστος Οδυσσέας έγινε σημείο αναφοράς για τα αξιοθέατα της Ελλάδας, με περίπου 100.000 επισκέπτες το μήνα (στοιχεία του 2002), από τους οποίους το 80% έως 85% προέρχονταν από το εξωτερικό. Με 15.000 σελίδες σε ελληνικά και αγγλικά, κατατοπιστικά κείμενα και φωτογραφίες, ο Οδυσσέας αξιοποιήθηκε ιδιαίτερα στο χώρο της εκπαίδευσης, ενώ οι πρακτικές πληροφορίες και τα στοιχεία επικοινωνίας με τους αρμόδιους φορείς διευκόλυναν την οργάνωση μιας επίσκεψης, ειδικά από το εξωτερικό (συνοπτική παρουσίαση: *Αρχαιολογία και Τέχνες* 87 (2003), σ. 106, αρχειοθετημένες

σελίδες του παλιού Οδυσσέα βρίσκονται στη διεύθυνση web.archive.org/web/*/http://www.culture.gr).

Περίπου δώδεκα χρόνια αργότερα, ο Οδυσσέας εκσυγχρονίζεται και αναβαθμίζεται σε «Πύλη του Ελληνικού Πολιτισμού στο Διαδίκτυο», σε μια εποχή που τα συστήματα πολιτισμικής πληροφόρησης στον παγκόσμιο ιστό έχουν πολλαπλασιαστεί, ανανεώνοντας τα πρότυπα επεξεργασίας της επιστημονικής πληροφορίας όσο και τις προδιαγραφές για τη διάθεσή της σε διαφορετικές κατηγορίες κοινού (πρόσφατα, οι «συλλογές» του Γαλλικού Υπουργείου Πολιτισμού δίνουν ελεύθερη πρόσβαση σε 14 βάσεις δεδομένων και 1 εκατομμύριο εικόνες, recherche.culture.fr). Η νέα έκδοση του Οδυσσέα προσφέρει πλουσιότερο και πιο αναλυτικό περιεχόμενο (164 μουσεία, 877 μνημεία και 260 αρχαιολογικοί χώροι), λεπτομερή αναζήτηση και ειδικά εργαλεία ή βοηθήματα –έναν πιο εξελιγμένο πολιτιστικό χάρτη της Ελλάδας, το Χρονολόγιο, το Φωτογραφικό αρχείο και το Γλωσσάρι–, ενώ παράλληλα εγκαινιάζει ειδικές θεματικές παρουσιάσεις, τα Αφιερώματα.

Αρχαιολογικοί χώροι, μουσεία και μνημεία: η τεκμηρίωση της ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς

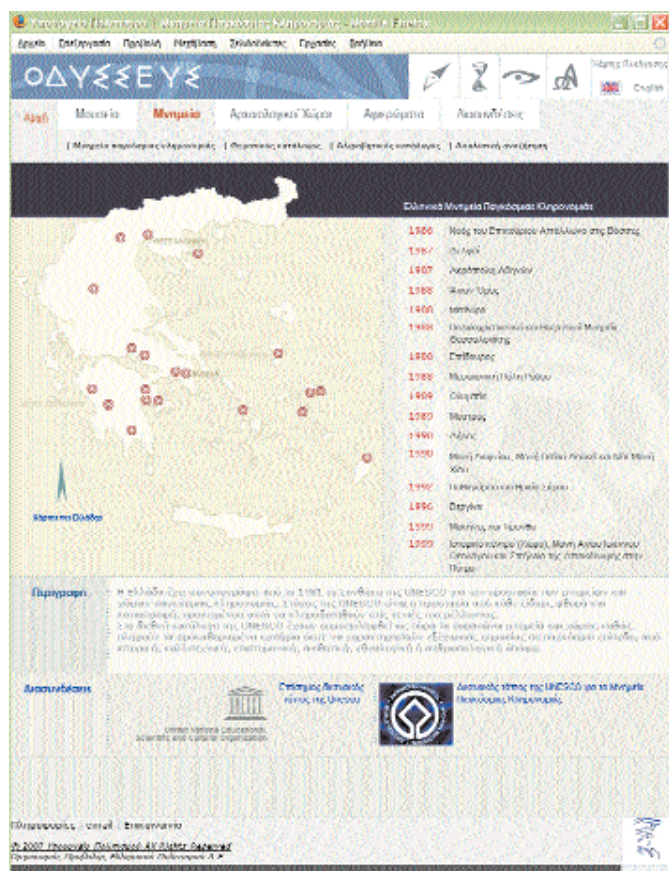
Το περιεχόμενο του νέου Οδυσσέα οργανώνεται, όπως και στο προηγούμενο σύστημα, σε τρεις κύριες ενότητες, Αρχαιολογικούς χώρους, Μουσεία και Μνημεία, προσβάσιμες από την αρχική αλλά και κάθε άλλη σελίδα. Στα Μουσεία εντάσσονται και οι ιδιωτικές συλλογές, οι οποίες όμως περιλαμβάνουν λιγότερες πληροφορίες, καθώς και οι μικρές τοπικές συλλογές. Στα Μνημεία ανήκουν τόσο μεμονωμένα κτίσματα που βρίσκονται στον φυσικό τους χώρο όσο και τμήματα αρχαιολογικών χώρων (π.χ. η νεκρόπολη του Δίου – ωστόσο άλλες νεκροπόλεις κατατάσσονται στους αρχαιολογικούς χώρους). Οι Αρχαιολογικοί χώροι είναι οι κηρυγμένοι χώροι κάθε κατηγορίας, ανεξαρτήτως έκτασης (όμως, η αρχαία Ήλιδα καταγράφεται δύο φορές, ως πόλη και ως αγορά). Κύριο χαρακτηριστικό του σχεδιασμού αποτελεί η ομοιόμορφη πρόσβαση στο περιεχόμενο των τριών αυτών εννοιών, τόσο των προτεινόμενων επιλογών στην αρχική σελίδα κάθε ενότητας όσο και των βασικών μεθόδων οργάνωσης, όπως ο αλφαβητικός και ο θεματικός κατάλογος.

Αρχικές σελίδες των ενότητων

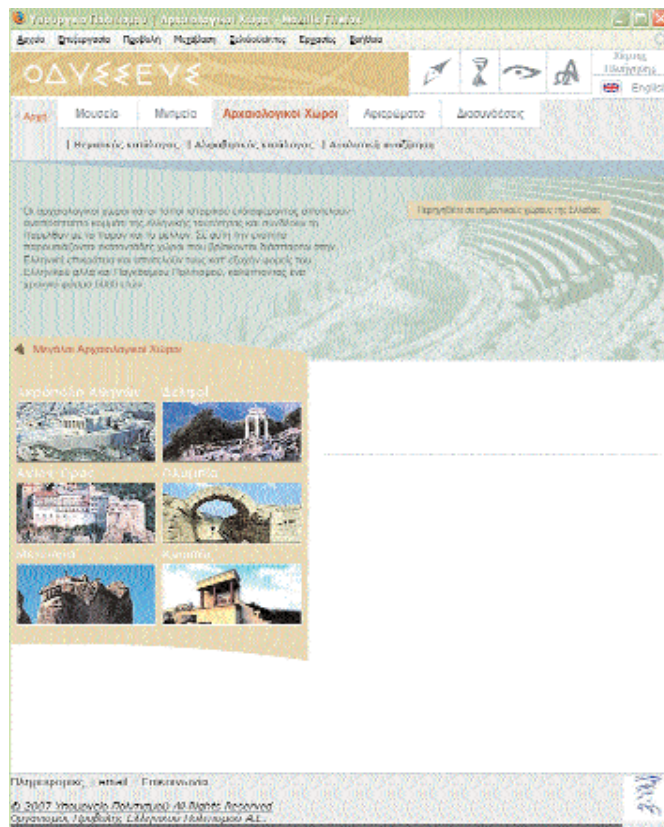
Η αρχική σελίδα των Μουσείων προσφέρει άμεση πρόσβαση σε επιλεγμένα στοιχεία του περιεχομένου της ενότητας, όπως οι περιοδικές εκθέσεις και οι παρουσιάσεις μουσείων διαφορετικών περιοχών της Ελλάδας. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι και οι τρεις περιοδικές εκθέσεις που προβάλλονται έχουν τελειώσει, ή τουλάχιστον αυτό δείχνουν οι ημερομηνίες τους. Στην αρχική σελίδα της ενότητας «Μνημεία» ξεχωρίζουν τα «Ελληνικά μνημεία παγκόσμιας κληρονομιάς» καθώς και «σημαντικά μνημεία της Ελλάδας». Τα πρώτα παρουσιάζονται συνοπτικά σε ειδική ιστοσελίδα, προσβάσιμη και από την αρχική σελίδα του Οδυσσέα (εικ. 1). Τα δεύτερα, μέσα από την επιλογή «Περιηγηθείτε σε σημαντικά μνημεία της Ελλάδας», ταξινομούνται κατά είδη σε τέσσερις χρονολογικές περιόδους. Τέλος, στην αρχική σελίδα των αρχαιολογικών χώρων, προβάλλονται έξι δημοφιλείς αρχαιολογικοί χώροι (Ακρόπολη Αθηνών, Δελφοί, Άγιον Όρος, Ολυμπία, Μετέωρα, Κνωσός) συμπληρώνοντας την πρόταση περιήγησης σε λιγότερο γνωστούς αρχαιολογικούς χώρους, οργανωμένους κατά είδη (ιερά, ακροπόλεις, νεκροπόλεις, παραδοσιακοί οικισμοί, βιομηχανικές εγκαταστάσεις) (εικ. 2).

Αλφαβητικοί κατάλογοι

Διαφορετικές αρχές διέπουν την παρουσίαση των μονάδων τεκμηρίωσης κάθε ενότητας στους αλφαβητικούς και τους

1. Η σελίδα παρουσίασης των ελληνικών μνημείων παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς.

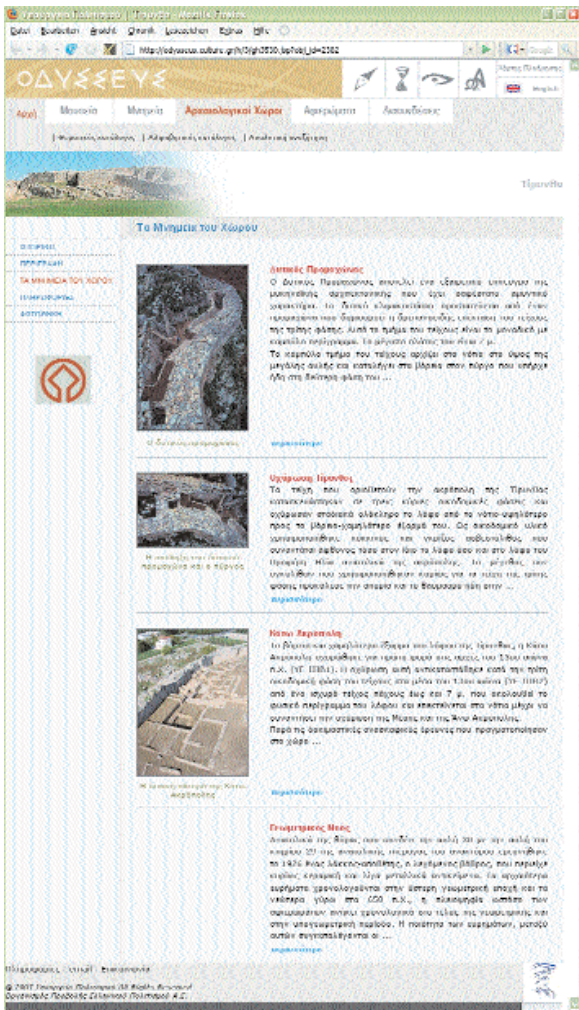

2. Η αρχική οθόνη της ενότητας «Αρχαιολογικοί χώροι».

θεματικούς καταλόγους, μπερδεύοντας τον χρήστη, ειδικό και μη. Τα μουσεία κατατάσσονται στον νέο Οδυσσέα με κριτήριο τον τόπο που αναφέρεται στο όνομά τους, π.χ. Αβδήρων Αρχαιολογικό Μουσείο. Όμως, αυτή η απόφαση δεν εφαρμόζεται συστηματικά, παρά μόνον αν ο τόπος αποτελεί μέρος του ονόματος, π.χ. το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο βρίσκεται στο «Ε» και όχι στην Αθήνα. Ο τόπος για τους αρχαιολογικούς χώρους και τα μνημεία σημειώνεται κατά προτίμηση με την αρχαία ονομασία του, που είναι όμως αφενός η λιγότερο γνωστή στο ευρύ κοινό και αφετέρου για ορισμένους χώρους δεν έχει ακόμη εξακριβωθεί, και όχι με τη σύγχρονη, η οποία συνήθως ακολουθεί σε παρένθεση ή άλλοτε αντικαθίσταται από έναν γενικότερο όρο (επαρχία ή νομό).

Θεματικοί κατάλογοι

Εκτός από τον γνωστό θεματικό κατάλογο των μουσείων, προστέθηκαν τώρα και αυτοί των αρχαιολογικών χώρων και των μνημείων. Από αυτούς, ο πρώτος είναι αποκλειστικά θεματικός, ενώ ο δεύτερος συνδυάζει δύο κριτήρια, ειδολογικό και χρονολογικό. Στον θεματικό κατάλογο αρχαιολογικών χώρων υπάρχουν δύο επίπεδα ιεραρχίας, για την κατηγορία και το είδος. Σε ορισμένες περιπτώσεις διαπιστώνονται ελλείψεις, π.χ. στους αρχαιολογικούς χώρους της κατηγορίας «υποδομές» υπάρχουν μόνο οι λιμενικές εγκαταστάσεις, δείχνοντας ότι δεν έχουν ευρετηριαστεί όλοι οι αρχαιολογικοί χώροι. Αλλού πάλι η επιλογή της κατάταξης ξαφνιάζει, π.χ.

3. Από την παρουσίαση του αρχαιολογικού χώρου της Τίρυνθας. Τα μνημεία του χώρου συνδέονται με τις περιγραφές τους στην ενότητα «Μνημεία».

κέντρα διοίκησης / ανακτορικό συγκρότημα = Μυστράς, που απαντά όμως και στους λατρευτικούς χώρους, ως θρησκευτικό κέντρο. Στον θεματικό κατάλογο μνημείων, τα είδη των μνημείων κατατάσσονται σε τέσσερις χρονολογικές περιόδους, «Προϊστορική εποχή», «Αρχαία εποχή», «Βυζαντινή εποχή» και «Νεότερη εποχή». Στη Βυζαντινή εποχή εντάσσονται μνημεία όπως η ρωμαϊκή έπαυλη της Λουκούς (κατοικίες / έπαυλη), ρωμαϊκές θέρμες και χαμάμ της τουρκοκρατίας (λουτρά). Στα «Λατρευτικά μνημεία» της συγκεκριμένης εποχής, μαζί με τα ασκηταριά, τις μονές, τα καθολικά μονών και τους ναούς, υπάρχουν και τα «Τζαμιά», όπως το Βαλιδέ Τζαμί της Μυτιλήνης, κτίριο του 1615. Πέρα από το προφανές ερώτημα για το ποιο είναι κατά τους συντάκτες το χρονικό εύρος της Βυζαντινής περιόδου στην Ελλάδα, προβλήματα δημιουργεί και η κατάταξη των μνημείων άλλων πολιτισμών στις συγκεκριμένες, αποκλειστικά χρονολογικές, κατηγορίες. Αναρωτιέται λοιπόν κανείς πώς θα μπορούσε ο χρήστης να εντοπίσει τα σχετικά μνημεία, που «αποσιωπούνται» μέσα στο προτεινόμενο σχήμα πρόσβασης.

Μονάδες περιεχομένου: μουσεία, εκθέματα, μνημεία, αρχαιολογικοί χώροι

Η πραγμάτευση των μονάδων περιεχομένου ακολουθεί απλούς κανόνες. Κοινές κατηγορίες στο αριστερό περιθώριο κάθε ιστοσελίδας, η «Περιγραφή», οι «Πληροφορίες» για την οργάνωση μιας επίσκεψης ή τη μελέτη, η «Φωτοθήκη» με τις διαθέσιμες φωτογραφίες, χαρακτηρίζουν την παρουσίαση κάθε μονάδας (εικ. 3-4). Το «Ιστορικό» συνοδεύει τα μουσεία και τους αρχαιολογικούς χώρους, εξιστορώντας αντίστοιχα την ίδρυση και την εξέλιξη του μουσείου ή τα κατάλοιπα της ανθρώπινης παρουσίας στον αρχαιολογικό χώρο, διαχρονικά (εικ. 3-4). Σε αντίθεση με τα απλά και συνοπτικά κείμενα για κάθε μουσείο στον παλιό *Οδυσσέα*, παρέχονται πλέον λεπτομερείς πληροφορίες για τις μόνιμες κυρίως εκθέσεις, ενώ συνήθως γίνεται εκτενής αναφορά στο κτίριο, όταν αυτό αποτελεί ιστορικό μνημείο. Την παρουσίαση συμπληρώνουν επιλεγμένα εκθέματα, ένα καινούριο και πολύ ενδιαφέρον στοιχείο στον αναβαθμισμένο *Οδυσσέα* (εικ. 4). Δυστυχώς όμως, τα εκθέματα δεν αποτελούν μια ξεχωριστή ενότητα, όπως τα Μνημεία, ή τουλάχιστον μια ανεξάρτητη κατηγορία στις επιλογές του Μουσείου, αλλά μια υποενότητα των «Εκθέσεων», δυσκολεύοντας την πρόσβαση. Οι πληροφορίες συμπληρώνονται χάρη στις δυναμικές συνδέσεις ανάμεσα στις ενότητες, που αποτελούν ένα μεγάλο πλεονέκτημα του νέου διαχειριστικού

4. Από την παρουσίαση του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου. Οθόνη με επιλεγμένα εκθέματα από τη Συλλογή Χαλκών.

συστήματος του *Οδυσσέα*: από τον αρχαιολογικό χώρο στα μνημεία που περιλαμβάνει ή στο μουσείο, αν υπάρχει (αλλά όχι αντίστροφα), από το μνημείο στον αρχαιολογικό χώρο και από το μουσείο στο μνημείο, όταν αυτό στεγάζεται σε ιστορικό κτίριο.

Περιγραφές και συμπληρωματικές πληροφορίες

Οι περιγραφές των εκθεμάτων, των μνημείων και των αρχαιολογικών χώρων, καλογραμμένα και μεστά κείμενα που γράφτηκαν ειδικά για την εφαρμογή, ανήκουν στα δυνατά σημεία του νέου *Οδυσσέα*. Γραμμένα από ειδικούς, τα κείμενα ανεξαρτήτως της έκτασής τους είναι πλήρη και περιέχουν έγκυρη και ενημερωμένη επιστημονική πληροφορία (π.χ. το κείμενο μιας επιγραφής που φέρει ένα μνημείο ή ένα αντικείμενο, η πρόσφατη επιστροφή αρχιτεκτονικών μελών του Φιλιπείου, κ.ά.). Ωστόσο, ορισμένα κείμενα είναι γραμμένα επιστημονικά ενώ αντίθετα άλλα, πιο απλά και κατανοητά, απευθύνονται κυρίως στο ευρύ κοινό. Οι πληροφορίες για κάθε έκθεμα παρουσιάζονται με μορφή κειμένου και με συνοδευτικά στοιχεία με τη μορφή πεδίων – χρονολόγηση, δημιουργός, τόπος εύρεσης, διαστάσεις, υλικό, αριθμός ευρετηρίου και, σε ορισμένες περιπτώσεις, αναφορά στον κάτοχο των πνευματικών δικαιωμάτων (συνήθως το ΥΠΠΟ). Οι επιλεγμένες αυτές πληροφορίες διευκολύνουν τόσο τους ειδικούς όσο και το ευρύ κοινό, και ειδικά η αναφορά στις διαστάσεις προσφέρει μια ιδέα του μεγέθους, απαραίτητη όταν λείπουν οι απεικονίσεις με κλίμακα. Αντίθετα, οι περιγραφές των μνημείων γίνονται μόνο με μορφή κειμένου, χωρίς συμπληρωματικά πεδία που θα τόνιζαν βασικές πληροφορίες διευκολύνοντας την πρόσληψη (π.χ. οι διαστάσεις δίνονται συνήθως στο κείμενο, και όχι συστηματικά). Λιγότερο συστηματικά γίνονται οι συνδέσεις ανάμεσα σε στοιχεία που συναντήσουν αλλά για τις ανάγκες του συστήματος έχουν καταγραφεί σε διαφορετικές ενότητες (π.χ. έκθεμα μουσείου και μνημείο, άγαλμα και βάθρο της Νίκης του Παιωνίου). Οι περιγραφές των εκθεμάτων, μνημείων και αρχαιολογικών χώρων συμπληρώνονται με συνδέσεις σε λήμματα – τους δημιουργούς, σχετικά μυθολογικά ή ιστορικά πρόσωπα, που περιέχονται στο «Γλωσσάρι» –, και συναφή μνημεία ή αρχαιολογικούς χώρους. Η χρήσιμη και συχνά πολύ ενημερωμένη ενδεικτική βιβλιογραφία, εμφανίζεται στην ίδια οθόνη με την περιγραφή του εκθέματος, ενώ για το μνημείο και τον αρχαιολογικό χώρο, στη σελίδα με τις «Πληροφορίες» (ίσως εξαιτίας της οργάνωσης του περιεχομένου στο σύστημα διαχείρισης). Για τους αρχαιολογικούς χώρους παρέχονται συχνά πληροφορίες για τις ανασκαφές ή άλλα προγράμματα (π.χ. εκπαιδευτικά, όπως και για τα Μουσεία, πληροφορίες που δεν είναι όμως πάντα επίκαιρες) με συνδέσεις από τη σελίδα «Πληροφορίες» στις αντίστοιχες ενότητες του δικτυακού τόπου του ΥΠΠΟ (www.yppo.gr).

Εικόνες

Στον νέο *Οδυσσέα* είναι φανερή η προσπάθεια αναβάθμισης της ποιότητας και του αριθμού των εικόνων, χωρίς όμως να τεθούν συγκεκριμένες προδιαγραφές εικονογράφησης. Συχνά ο αριθμός των φωτογραφιών δεν είναι ανάλογος της σημασίας του μνημείου ενώ υπάρχουν ελάχιστες σχεδιαστικές απεικονίσεις, που θα ήταν χρήσιμες στην εκπαίδευση (π.χ. Παρθενώνας, τάφος Φιλίππου Β΄). Οι φωτογραφίες των εκθεμάτων συνοδεύουν την περιγραφή, ενώ οι εικόνες για τα μουσεία, τα μνημεία και τους αρχαιολογικούς χώρους συγκεντρώνονται στη «Φωτοθήκη». Ειδικά στα Μουσεία, η «Φωτοθήκη» δεν αντιμετωπίζεται με συνέπεια, αφού άλλοτε παρέχονται φωτογραφίες του μουσείου και άλλοτε ελάχιστων εκθεμάτων, ενώ θα ήταν πολύ πιο χρήσιμο να βρίσκει εκεί ο χρήστης συστηματικά όλες τις εικόνες της εικονογράφησης, τόσο του μουσείου όσο και των εκθεμάτων, με τις λεζάντες τους (π.χ. Φωτοθήκη Αρχαιολογικού Μουσείου Ολυμπίας, Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου). Άλλοτε η εικονογράφηση δεν είναι χαρακτηριστική, όπως θα περίμενε κανείς (π.χ. Νέα Μονή Χίου, Μονή Δαφνίου), ή απουσιάζει τελείως (π.χ. Αλίφειρα, Κασσώπη) ή δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί (π.χ. ορισμένα εκθέματα του Αρχαιολογικού Μουσείου Ολυμπίας).

Πρακτικές πληροφορίες

Τέλος, αξίζει να τονίσουμε τη χρησιμότητα ενός τύπου πληροφορίας στη σελίδα «Πληροφορίες», ιδιαίτερα για το κοινό που συμβουλευέται τον *Οδυσσέα* από το εξωτερικό. Κατατοπιστικές και τυποποιημένες, οι «Πληροφορίες» έχουν σκοπό να διευκολύνουν την επίσκεψη, συγκεντρώνοντας τόσο τις διοικητικές πληροφορίες (την αρμόδια υπηρεσιακή μονάδα με τα στοιχεία επικοινωνίας, σύνδεσμο στη σελίδα της στον δικτυακό τόπο του ΥΠΠΟ, κ.ά.) όσο και τα πρακτικά θέματα της επίσκεψης (εισιτήρια, ώρες λειτουργίας, οδηγίες πρόσβασης, εξυπηρέτηση επισκεπτών, κ.ά.). Ακόμη, συναφείς επιλογές, όπως τα κοντινά αξιοθέατα (π.χ. μνημεία και μουσεία στον ίδιο νομό) ή σχετικά μουσεία (π.χ. τα μουσεία που στεγάζονται σε κηρυγμένα ιστορικά μνημεία), δίνουν χρήσιμες ιδέες, κι ας μην είναι καμιά φορά τόσο εύκολη όσο παρουσιάζεται η πρόσβαση σε ορισμένους αρχαιολογικούς χώρους...

Συντάκτες: Κ. Χαρατζοπούλου, Αρχαιολόγος ειδικευμένη στην Τεκμηρίωση, Κ. Γκίκα, Αρχαιολόγος

Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης: 21 Μαΐου 2007.

Προγράμματα πλοήγησης και ταχύτητα σύνδεσης: Firefox 2.0 σε PC με DSL 16000 KB/s, Safari 2.0 σε Mac με σύνδεση 1024 KB/s.

Στο επόμενο τεύχος (μέρος Β΄): Τα νέα εργαλεία πρόσβασης, τα αφιερώματα, η αναζήτηση και τα συμπεράσματα.